

Raymond SWERTS

Dagboek van een rechter

ZODIACEDITIONS

Copyright

Titel *Dagboek van een rechter*

Auteur *Raymond Swerts* [°1925 — †2002]

ISBN 9789465540160

Eerste druk, 2026

© 2026 *erfgenamen Raymond Swerts*

www.zodiaceditions.com

zodiaceditions@gmail.com

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorwoord

Raymond Swerts (1925–2002), door zijn familie ‘Pa’ genoemd, was in de jaren zestig een van de jongste vrederechters van zijn tijd. Hij was jarenlang bevoegd voor de gerechtelijke kantons *Borgloon* en *Bilzen*. Naast zijn juridische loopbaan was hij actief als regisseur in een amateurtoneelkring, waar hij zijn echtgenote *Henriette Box* leerde kennen.

Hij was een veelzijdig auteur: toneelstukken, gedichten, fabels, scenario’s en een woordenboek van Tongerse bijnamen in dialect behoren tot zijn werk. Hij regisseerde bovendien het avondspel van de *Kroningsfeesten* in *Tongeren* en begon na zijn pensioen met schilleren. Zijn loopbaan getuigt van een brede maatschappelijke betrokkenheid.

Doctor in de Rechten, erelid van het *Uitvoerend Comité* van de KBVB, gewezen secretaris-generaal van de *Nationale Voetballiga*, erevoorzitter van het *Tongers Kroningscomité*, *Commandeur in de Kroonorde*, *Officier in de Leopoldsorde*, *Ridder in de Kroonorde*, vader van vijf kinderen.

Onze moeder overleeft hem vele jaren. In 2025 viel zij in haar appartement, brak haar arm en verhuisde na revalidatie definitief naar een woonzorgcentrum. Het zelfstandig wonen werd na 93 jaar niet langer mogelijk. Bij het leegmaken van haar woning kwamen enkele documenten tevoorschijn.

Daaronder bevond zich een bundel losse, vergeelde bladen met de hand geschreven door *Pa*, getiteld “*Dagboek van een rechter*”. Het bestaan ervan was ons niet bekend. De notities beginnen in oktober 1966 en lopen tot oktober 1973, met lacunes in de datering. Enkele fragmenten werden later overgetypt.

Zestig jaar later biedt deze tekst een inkijk in het werk van een vrederechter in die periode. Thuis werd over zijn beroepsleven nauwelijks gesproken. Hij was zwijgzaam en hield afstand tussen zijn professionele en zijn familiale leven. Deze teksten werpen een genuanceerder licht op zijn persoon en maken zijn terughoudendheid beter begrijpelijk.

De stapels dossiers naast zijn bureau, soms meer dan een meter hoog, waren mij als kind vertrouwd. Regelmatig trof ik hem ’s ochtend aan met zijn hoofd op het bureaublad, na nachten waarin hij vonnissen had opgesteld. De nacht bood hem de noodzakelijke

rust voor reflectie. Hij schreef vonnissen met de hand; zijn elegante handschrift maakte een reconstructie van het dagboek mogelijk.

De beschreven situaties zijn tijdsgebonden en tegelijk herkenbaar universeel. Ze tonen het afwegingsproces van de vrederechter, die beslissingen neemt met directe impact op het leven van burgers.

De tekst wordt integraal weergegeven, met behoud van doorhalingen en oorspronkelijke spelling. De opmaak volgt de handgeschreven pagina's. Verouderde uitdrukkingen worden toegelicht in voetnoten. Afkortingen van niet langer bestaande instellingen worden verklaard. Toevoegingen tussen vierkante haakjes dienen ter verduidelijking van de tekst.

Deze uitgave is in de eerste plaats een erbetoon aan *Raymond Swerts*. Ze maakt een historisch document toegankelijk voor wie geïnteresseerd is in de werking van het vredegerecht in kleinere kantons, waar het bewaren van vrede in familiale conflicten centraal stond. Zijn werk als vrederechter getuigt van die praktijk.

Piet Swerts, juli 2026.

18.10.66

"*Verreken kunnen ze mij allemaal.*" Dat zei de man en daarmee bedoelde hij mij niet, want ik had hem een sigaret gegeven, die hij zorgvuldig in zijn hemdszak moffelde. Ik heb hem dan een tweede sigaret gegeven, om dadelijk op te steken; niet per se uit pure naastenliefde, alleen maar omdat ik wilde praten met deze man; uit nieuwsgierigheid allicht. Ik vraag me af, wat zulk een man van het leven denkt. Hoe hij leeft op het randje van de georganiseerde maatschappij.

Maar hij had geen zin om te praten. Dan heb ik hem maar ondervraagd. Zo moest hij wel antwoorden, wilde hij niet voor een paar jaar in een rijksgeesticht verdwijnen.

Hij had al een paar keer in *Wortel*² verbleven, maar de laatste keer ging hij lopen. Hij liep net niet ver genoeg, werd opgepakt door de rijkswacht en verhuisde naar een gewone gevangenis, achter slot en grendel ditmaal. Na enige maanden werd hij overgebracht naar elders en weer vrijgelaten.

In het tehuis voor daklozen, waar hij onderkomen zocht, was er geen plaats. Daarom reisde hij af naar *Antwerpen* en monsterde aan op een schip, waar men geen bewijs van goed gedrag en zeden vroeg, doch enkel spieren.

Het duurde ook daar niet lang. Hij dronk namelijk te veel en de kapitein vreesde hem de een of andere dag met zijn zatte kop overboord te zien slaan of te pletter in het ruim. *No troubles.*

Zo kreeg hij zijn papieren terug ter hand gesteld en werd netjes in *Rotterdam* aan wal gezet...

Een paar avonden kroegje lopen en het geld was op.

Geen job, geen geld, geen thuis...een vreemd land.

De Hollanders maken het zich gemakkelijk. Ze stekken de kerel vast, zwieren hem in een jeep van de marechaussee en hup, naar de grens. Ongewenst vreemdeling, uitstappen, *terminus.*

¹ De cijfers tussen vierkante haakjes geven de originele paginanummering aan van het handschrift op de eerste zes losse bladen, 215x280 mm, geperforeerde ronde gaatjes.

² *Wortel* is een dorp en een deelgemeente van de stad Hoogstraten. Het is een zelfstandige gemeente geweest tot de gemeentelijke herindeling in 1977. *Wortel* staat onder andere bekend om de *Wortel-Kolonie*, een historische landloperskolonie die erkend is als UNESCO-werelderfgoed.

... Een telefoontje van de marechaussee naar de rijkswacht: landloper over de grens gezet. Vier uur later zit hij voor me.

Het is droevig. Het is een kringloop, waaraan ik geen uitweg zie; hij trouwens ook niet. Al zijn pijlen zijn momenteel verschoten. Als ik hem laat lopen, is hij verplicht te gaan stelen of erger om in zijn bestaan te voorzien.

Het is misschien best dat hij weer eens voor een tijd naar het rijksgesticht te *Wortel* gaat. Daar heeft hij tenminste vuur en licht, slaapgelegenheid en eten tijdens de komende winterdagen.

Tegen de lente heeft hij dan weer een paar franken verdiend en laten ze hem wel weer d'r uit... En dan zal het spel weer herbeginnen. Ik vrees dat hij al te oud is om zijn levensgewoonten nog te veranderen. Wat heeft hij ook te verwachten van een maatschappij, die hem uitstoot en die hij niet aanvaardt?

Ik heb hem voor onbepaalde tijd ter beschikking van de regering gesteld en hem erbij verteld dat hij zou “uit” mogen zodra hij vast werk gevonden had. Maar dat weet hij zelf ook wel. Hij kent de gang van zaken zo goed als ik. Dat ik hem nu eraan herinner, dat zijn opsluiting mogelijk niet lang zal duren, heeft eerder ten doel hem ervan te weerhouden direkt een vluchtpoging te ondernemen. De dikke gendarm, die erbij is, zou hem nooit krijgen ... en meer miserie ondervinden achteraf dan de man zelf.

De hele afhandeling van zulk mensendrama kan harteloos lijken, maar wat kun je er anders aan doen? Ik heb het ooit geprobeerd, toen ik nog minder ervaring had en meer de mens zag, dan de gerechtszaak. Ik gaf die kerel uit mijn eigen zak 500 fr. om hem toe te laten naar zijn ouders te reizen, ergens in *West-Vlaanderen*. 's Middags van die dag liep hij zat als een Zwitser door de straten van de gemeente...zat van mijn 500 fr. Dat was de enige manier, die hij kende om over geld te beschikken!

's Anderendaags 's morgens stond hij opnieuw voor me, ternau-

vernood beschaamd. Geld dient om te drinken en alle middelen zijn goed om aan geld te geraken. Heren zijn er om bedrogen te worden. Ze moeten maar niet zo onnozel zijn. Ze hebben overigens geld genoeg. Ik was mijn geld kwijt en een illusie rijker. Ik heb toen gezworen, dat ze mij zomaar eens zouden vangen...Het is me ook geen tweede keer meer overkomen.

In het begin probeerde ik nog de landlopers te overtuigen dat werken en regelmatig leven uiteindelijk de enige oplossing was. Maar dat is boter aan de galg. Ik geloof niet, dat ik er ooit één heb kunnen overtuigen van de redelijkheid van mijn opvatting.

Het zijn trouwens vaste klanten. Tegen dat de bladeren vallen en dat het kouder wordt, komen ze afgezakt. Vijf tot zes per maand in de herfsttijd. Dan gaan ze met wintervakantie. In de zomer zie je er geen of slechts zeer uitzonderlijk!

De meesten kennen de proceduremogelijkheden beter dan ik. Er is een ouwe getrouwe die zich ieder jaar vrijwillig op de griffie van het vredegerecht komt melden. In de zomer werkt hij bij zijn broers, allen landbouwers, die hem dan als hulp bij de oogst kunnen gebruiken, mits kost en onderdak. Dat onderdak is de hooizolder of de koestal. Zijn broers zijn alle deftig gehuwde lieden, die het zwarte schaap niet in de huiskring kunnen gebruiken. In de winter valt het werk stil op de boerderij...en hopla, de straat op. Hij kent zijn tijd van gaan. Vooraleer zich bij mij aan te melden, gaat hij nog een paar dagen op lappen in ongere caféetjes.

Plots is hij er weer. Dat herinnert me eraan, dat we weer een jaar ouder geworden zijn. Er komt al niet veel uitleg meer bij te pas.

Is het weer zover? Ja? Het zelfde? Ja! In orde...
Tot volgend jaar! Afgelopen...meer niet!